NODIGE AANMERKINGE

Omtrent eenige woorden geſprooken van

D. JOHANNES VISSCHERUS,

In een

CATECHISATIE,

Over den 34 Sondag des Catechiſmus.

Dog byſonderlijk over de 94 Vrage, enz. voorgevallen op Sondag den 24 Auguſty 1692.

Door T. S.

t'AMSTERDAM,
By DANIEL vanden DALEN, Boekverkoper op 't Rockin, bezyden de Beurs. Anno 1692.

NODIGE AANMERKINGE

Omtrent eenige woorden gesprooken van

Do. JOHANNES VISSCHERUS,

In een

CATECHISATIE,

Over den 34 Sondag des Catechismus.

DEn Koning Salomon, voorstellende hoe alles sijn tijd heeft/ in 't 3. Cap. des Predikers; seyd ook op 't 7. vers, dat 'er is / een tijd om te swijgen, ende een tijd om te spreeken. Woorden/ die een ieder opmerkende verstaanbaar voorkomen, en indien het ooit tijt was/ die een redelijk en Christelijk gemoed tot spreken drong/ 't is nu. Ik dan / die my selfs als een lid der Gereformeerde Kerk erken/ reght hebbende in geregtigheid en waarheid te spreeken/ achte my verpligt / dese korte / dog nodige aanmerkinge / het oordeel der waarheyd en vrede lievende te onderwerpen. 't Geval der woorden van Do. J. Visscherus, was/ dat hy seker antwoordster vraagende / van waar de afgoderye zijn oorspronk had? dese niet genoegsaam na sijn sin geantwoord hebbende/ seyde hy (ter schemp/ en verachtelijk) 1. al seyd men nu dat 'er geen Duyvel is (klaar genoeg wie hy meende) 2. en dat hy in de hel gebonden leyd, 3. ik seg dat de Duyvel de oorsprong van de afgoderye is. Op 't eerste: Do. Bekker sulks toe te digten/ is lastering; of is dit/ dat sijn E. het dadelijk vermoogen tot het werk/ dat men gemeenlijk de Duyvel toeschrijft/ aan den Duyvel niet toepast/ geseyd dat 'er geen Duyvel is? te werken/ steld dat die werkt is; maar het schepsel schoon het is / steld dit / dat het buyten sig werkt? word daar mee den Duyvel ontkend / om dat hem die macht / die

alleen Goddelijk is (en hem valsch toegepast) niet woord toegeschreven? en dat 'er een Duyvel is / bewijst Do. Bekker genoegsaam / na luyd der H. Schrift. Met wat gemoed tragt men de Gemeente luttering voor waarheid kundig te maaken? en waar het mogelijk de waarheid in leugen te veranderen; want in sulks te doen / blijkt genoegsaam / dat alle Redelijkheid en Christelijkheid verbannen is. Op 't 2. Dit strijd tegen het eerste; want hier uyt volgt dat de Duyvel is; want 't geen niet is / kan niet geboren zijn. Siet hier wederom / hoe tegenstrijdig men spreekt / om een te regt vroom en wijs Godsgeleerde verdagt te maken en te schenden. Op het 3. 't Is seker / dat de Afgoderye oorspronklijk uyt de verdorventheid is / en die uyt de Duyvel, als den Auteur des kwaads / gelijk Do. Bekker bewijst; en men sie aandagtig na de kanttekening over 1 Joh. 3: 8. en wat segd sijn E. anders als daar staat? zijn 't niet de selve woorden?

Na dat Do. Visch. nu met vragen voortging / overslaande te spreeken van de Toverye, Waarsegginge, en Superstitie, (dog om wat reden is bedenkelijk) vraagde hy aan seker antwoorder wat bygeloof was; dog dese antwoorde / en segde: eerst van de Toverye Do.; waar op Do. Visch. segde / ja Toverye, Waarseggerye, Superstitie en bygeloovigheyd, dat is een: en vroeg hem wat Toverye was? hy antwoordende / segde / dat het van wegen, door een verbond met de Duyvel gemaakt, was, sulke dingen te doen, die wonderen waren, hier toe bybrengende 't geval tusschen Moses, en de wijsen en guychelaars van Pharaö Exod. 7: 9. .... en Do. Visch. daar by voegende / zegde / dat de Duyvel (als 't waare) de Slange voortgebragt, en dus op der aarde neer geworpen heeft, schoon ons onbegrijpelijk waar van daan, wijl hy, als des natuurs verborgentheyds kender, sulks wel konde doen. Dit stel ik aan 't gesond oordeel van ieder redelijk verstand / en agt niet nodig hier over te spreken / also het de ongerijmdheyd self is. Siet tot wat uyterstens men verbald / om de magt des Duyvels staande te houden; en merkt verder wat redenen hy gaf om dit te gelooven / schoon men het niet konde begrijpen; want / segde hy / men verklaare my hoe onse ziel op ons ligchaam werkt, en dit gelooft men echter, schoon men het niet verstaat. 't Is dan by Do. Visch. even eens / de werking van onse ziel op ons ligchaam, en de werkinge des Duyvels op de voorwerpen buyten hem; de werkinge van onse ziel op ons ligchaam, word afgeleyd van des selfs vereeniging, en nader betrek-

king

king die se op malkander hebben / waar dooz men aan de zene kant gewaar wozd 't geen ons lichaam wozd aangedaan; en niet also / schoon alle dupten zijnde lighamen nog so veel aandoening ontfangen: en aan d'andere kant / dat men ons lighaam dooz de wil in beweging bepaald / niet also andere dupten zijnde lighaamen. Indien dan nu gestelt wozd dat de Duyvel op ons lighaam werkt / so moet hy by gevolg op gelijke wijse met 't selbe vereenigt zijn / so is dan ons lighaam vereenigt met de Duyvel en met onse ziel; maar dooz wie ban die bepde wozd dan ons lighaam bestuurd? indien dooz de duyvel, waar toe is dan onse ziel? wat doetse? isse dan wel bewust datse op 't lighaam niet werkt? schepd en vereenigt God dikmaals onse ziel en het lighaam? of is onse ziel ooit bewust geweest datse een metgesel in de werking op het lighaam gehad heeft? en tot wie behoozd dan dat lighaam? tot de duyvel, of tot de ziel? en dupsent ongerijmtheden meer die daar upt souden volgen. 't Is dan upt dese / en meer redenen / ligtelijk als een onwrikbaare waarhepd vast te stellen / dat nooit eenig andere geest, 't zy duyvel of engel, met ons lighaam vereenigt is geweest / terwijl de ziel self daar mede vereenigt is. Wat vermogen sal onse geest hebben om op andere lighamen te werken / wanneer de selbe van 't lighaam ontbonden is? en wat vermogen heeft nu den dupbel meer als dan onse ziel sal hebben? van waer heeft hy de kennis en 't vermogen / om op een lighaam te werken / verkregen? en daarom is 't gevolglijk klaar te bevatten / dat de dupbel ebenbeel kennis en vermogen (want het verschil is van 't natuurlijk vermogen des dupbels) heeft / om op andere lighamen te werken / en van die bepde niet met-al.

Dog laat ons voortgaan. Nu sal het blijken wat Natuurkundige de Dupbel is / en 't sal seker zijn / indien de redenen van Do. Visch: waar zijn / dog twijfel niet / of ieder verstandige sal onvoorwaar bevinden. Hy zepde dan / dat al wat de Dupbel werkte / hy dat dede dooz natuurlijke oorsaaken, en dewijl hy der natuur (na sijn begrip) kundig is / kon 't ligtelijk bevat wozden / dat de dupbel sulke dingen (schoon natuurlijk / echter dooz ons wonderlijk) doen kon: 't bewijs tot bevestiging ontleend 1. van den Zeyl-steen, en 2. van de Med. Doct. Omtrent het eerste / sepde D. Visscher, dat de zeylsteen het yser na sig trekt, en schoon dit geschied door een natuurlijke oorsaak, soud echter, indien een Boer het sag, daar over verwonderd zijn. Wat

dunckt u Leser / heeft dit bewijs geen groote kragt / om het vermogen des Duyvels te bevestigen) Dus ook ten tweede van de Doct., want die zijn de kragten der kruyden en der natuur eenigsins bewust / (maar 't kost hun meer geld en moeyte als de duyvel) en kunnen daarom veel dingen uytwerken / door hunne kennis der natuurlijke dingen / waar door het gemeene volk verbaast staat ; want Josephus verhaald van seker worrel / waar door den Dæmon, (dat zijn sodanige Dæmons, met welke veele ten tijde Christi beseten waren) wierd verdreven ; maar indien 't waar is / dat de Duyvel sulk een groot Philosooph is / en daar by de ervarentheyd van omtrend de 6000 jaaren / gelijk D. Visch. eens ter Predikstoel gesepd heeft / (dog nog geen 17000 als E. van der Hooght, in sijn Brief en Voorreden van sijn Boek tegen D. Bekker schrijft ; want dit moet maar voor een kladde, 't geen dus gebeurd is / volgens 't geen in sijn P. S. op de 13 pag. sijns briefs staat / gehouden worden) mag hy wel de hoogste Professor geagt / en met regt Sophos, wijs, genaamd worden. Geen wonder dan / dat sig veele aan die hooge Leermeester houden / men begeert mogelijk nog veel van hem te leeren ; dog een opregt Monotheist, sal lieber den duyvel baaren laten / om van God alleen te leeren. Dog nu sal 't een storm waeijen, wijl 't nu des duyvels wind raakt ; want de wind / waar door Jobs Huys neder stortte / was volgens D. Visch. seggen) des duyvels wind ; en niet alleen dit / maar de ondervinding bewees sulks genoeg / derhalven had men volgens sijn seggen / maar na de Jutten en Deenen, en in Lapland by de Lappen en Finnen te gaan ; of / men had het Boots-volk, die daar geweest hebben / maar te vragen / die souden ons genoeg seggen / hoe men daar door duyvels konst en kragt, aan de Zeestrand / de wind upt knoopen verkoopt ; men sie het 6. Hooftst. des 1. Boeks van D. Bekker hier op na ; en wie sal sig op sulke kragtige betoogingen door den Duyvel niet grondvesten ? want men heeft immers niet te denken / dat men door dese Pampiere soldering versinken sal. Dog 't was niet alleen waar / dat de duyvel magt over de wind had / maar hy wierd ook een Overste des lugts genoemd / en die by gevolg magt had / (volgens D. Visschers seggen) om de lugt / die upt verscheyde deeltjes bestaat / te verdikken en te verdunnen na sijn welgevallen / soo dat de Duyvel de deelen der lugt / op soo een wijse konde by een voegen /

dat

dat 'er in de lugt / door die t'samenstelling der deelen / een koe, een kalf, een hond, enz. vertoond en gesien kon worden; dog het bleef maar lugt / en men kon door het selve / gelijk als door een dikke damp doorgaan; 't scheen ons echter in die gedaante toe; en dese lugt dus gesteld / was 't ook in't vermogen des duyvels / deselve weder te verdunnen. Dog ik geef D. Visch. en al sulke Philosophen een van dese twee vragen te antwoorden / en te bewijsen, namentlijk 1. Of de duyvel sulks gedaan heeft door het gebied van sijn wil? dog sulks doen is God alleen eigen. 2. Dan of hy het gedaan heeft door t'zamendrukking der deelen? dog waer mede heeft hy dat gedaan / de duyvel is immers een geest, geen lichaam hebbende / des wenschte ik eens / dat een so magtig sag die mijn sulks bewees. Sie daar Leser / ik geef het alles aan u eygen oordeel / geloof met gerusthepd / dat / al 't geen van D. Visch verhaald heb / waarhepd is / onderstaat en vraagt het aan de sulke die daar tegenwoordig zijn geweest / mijn geweeten / dat sig voor God gedraagt / is sig self gerust geen ontrouwe begaan te hebben. Dus stelt men al sijn kragten te werk / om met volle opvolging sijner driften / den duyvel op den thron te helpen / Gods roem verminderende / en des Duyvels vergrootende. De Roomsche afgodsdienst en Kerkheerschappy weder ingevoerd. Nooit had ik gedagt / dat een Gereformeerd Leeraar / als Gereformeerd / zo kon denken / veel min spreeken; en dat een die Gods kerk soo lang als Leeraar bediend heeft. Verre zy dat gevoelen van een regt hervormde ziel / en op dese so valsche grond lasterd en band men met geweld. 't Moet ieder Christelijk gemoed in't innigst van sijn ziel smerten / wanneer hy met een onpartijdig oog het liefdeloose Christendom beschoud; wat ernstige Godsdienst word 'er dog bespeurd? eigenliefde, hartnekkig zijn drift te volgen, is't geduurig werk; ja God onteerende, om den Duyvel te eeren: Goddelijke werken / waar upt de hoogste eer volgt / word het schepsel toegepast. Ach! gabe God / dat ieder sig in Gods tegenwoordigheid nedersettede / tot een onzijdig onderzoek. En wie siet niet, dat door eenige kwaad-aartige, GODTS KERK TOT SCHEURING GETERGT WORD? Dog JEHOVAH, die hooge woond, neemt 'er acht op. Pred. 5: 7. Een pegelijk grijpt sig selfs eens in sijn hert / of hy sijn ziel voor God Regtvaardig draagt / en die sig so bevind / bevreed sig Gode in Christo, en tragt na het eynde.